

Masofaviy O'Qitishni Tashkil Qilish Va Uning Qulayliklari

Ernazarov Alisher Ergashevich

Samarqand iqtisodiyot va servis institute o'qituvchisi

Baratov Firdavs

Samarqand Iqtisodiyot servis institute talabasi

Masofaviy ta'lim - bu talabalar va o'qituvchilar turli joylarda joylashgan, Internet orqali bog'langan zamonaviy ta'lim shakli. Masofaviy ta'lim so'nggi yillarda tobora ommalashib bormoqda, chunki u bir qator qulayliklar va imtiyozlarni taqdim etadi. Masofaviy ta'limning asosiy afzalliklaridan biri ta'lim jarayonining moslashuvchanligi va qulayligidir. Talabalar dars jadvalidan qat'i nazar, o'zlari uchun qulay vaqtda materiallarni o'rganishlari va topshiriqlarni bajarishlari mumkin. Bu, ayniqsa, oilasi yoki ishi bor va har doim ham an'anaviy ta'lim muassasalariga borish imkoniga ega bo'lmagan odamlar uchun qulaydir. Masofaviy ta'lim tufayli ular uydan chiqmasdan sifatli ta'lim olishlari mumkin. Masofaviy ta'limning yana bir muhim afzalligi - mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini oshirishdir. Talabalar o'zlarini qiziqtirgan mavzularni mustaqil o'rganishlari va chuqur o'rganish uchun qo'shimcha materiallarni topishlari mumkin. O'quv materiallarini tanlashda bunday erkinlik talabaniq bilimni sezilarli darajada kengaytirishi va fanni yuqori darajada o'zlashtirishga yordam beradi.

Masofaviy ta'lim talabalarga o'zlariga mos sur'atda materiallarni o'rganish imkoniyatini ham beradi. Har bir talabaniq o'ziga xos ta'lim ritmi va ma'lumotni qabul qilish qobiliyati mavjud. An'anaviy ta'limda bu ba'zan muammo bo'lishi mumkin, chunki o'qituvchi ba'zi talabalar uchun juda tez yoki juda sekin harakat qilishi mumkin. Masofaviy ta'lim bo'lsa, talabalar hech qanday bosim sezmasdan materiallarni o'z tezligida o'rganishlari mumkin, bu esa o'rganish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bundan tashqari, masofaviy ta'lim talabalarga boshqa talabalar va o'qituvchilar bilan virtual muloqot qilish va hamkorlik qilish imkonini beradi. Forumlar, chat xonalari va videokonferensiya kabi zamonaviy aloqa vositalari tufayli talabalar savollar berishlari, fikr almashishlari va kurs materiallarini muhokama qilishlari mumkin. Bu xuddi an'anaviy ta'limdagi kabi hamkorlik va o'zaro yordam muhitini yaratadi. Masofadan o'qitishning yana bir afzalligi shundaki, unda o'quvchi o'ziga qulay vaqtda va hattoki ishdan ajralmagan holda o'qishi mumkin. Aynan shu afzalliklari tufayli bu uslub dunyoda hozirgi kunda keng tarqalgan. Ko'pgina yirik korxonalar mutaxassislari malakasini oshirish yoki o'zgartirish uchun shu uslubdan foydalanib, yiliga millionlab dollarlarni tejamoqdalar.

Masofadan o'qitishning yana bir afzallik tomoni unda o'qish muddatini o'quvchi o'zi belgilaydi, ya'ni talaba ixtiyoriy paytda o'qishni boshlaydi, materiallarni o'qituvchi nazoratida o'zlashtiradi. O'zlashtirish topshiriqlarni, testlarni bajarishiga qarab aniqlanadi. O'quvchi berilgan programmani qanchalik tez o'zlashtirsa, shunchalik tez o'qishni tugatadi va guvohnoma oladi. Dasturni o'zlashtira olmasa, unga mustaqil ishlab, o'qishni davom ettirishga imkoniyat beriladi. Masofadan o'qitishda odatda ishlayotganlar onalar, o'qiyotganlar biror mutaxassislikni egallash yoki malakasini oshirish maqsadida o'qiydi. Bu uslub nogironlar uchun juda qulaydir. Masofadan o'qitishda hattoki maxbuslar ham o'qish imkoniga ega.

Masofadan o'qitish uchun talabalar uchun auditoriyalar, yotoxonalar zarur emas. Masofadan o'qitishda moliyaviy harajatlar asosan o'quv uslubiy materiallar tayyorlash uchun, maxsus

auditoriyalar uchun sarflanadi. Bu xarajatlarning asosiy qismi bu jarayonni tashkil etish bosqichida sarflanadi.

Keyinchalik moliyaviy harajatlarni kamayadi. Shuning uchun talabalar sonini oshishi bilan o'qish narxi ham pasayadi. Masofadan o'qitishda asosiy e'tiborni o'quv-uslubiy materiallarni tayyorlashga qaratish darkor. Chunki o'quv-uslubiy materiallarning sifati masofadan o'qitish sifatining eng asosiy omillaridan biridir. O'quv-uslubiy material qanchalik tushunarli va batafsil bo'lsa, shunchalik u o'quvchiga foydali bo'ladi. Ya'ni material uslubiy jihatdan puxta bo'lmog'i zarur.

Masofadan o'qitish uslubiy materiallari quyidagilardir:

- Darslik
- Audio va video darsliklar
- On-line darslar (Internet sahifa)
- Elektron kutubxonalar
- Testlar
- Multimedia
- elektron darsliklar.

Elektron qo'llanmadan o'quv jarayonida foydalanilganda quyidagi afzalliklarga ega bo'linadi:

- tanlangan fan yoki kurs bo'yicha bayon etilayotgan axborotlar to'plami yaxshi strukturaga ega bo'lib, tugallangan fragmentlarni tasvirlaydi;
- o'quv kursining strukturali elementi gipermatnli, ko'rgazmalilik, audio va videoizohli yoki videoko'rgazmali kalitli mavzulardan tashkil topadi va malakali o'qituvchi yoki ma'ruzachi o'qilayotgan fandagi o'z fikrlarini bildiradi hamda oddiy darslikda o'zlashtirish qiyin bo'lgan fikrlarni izoxlaydi;
- gipermedialli grafikadan foydalanib, darslikka tegishli murakkab model va ko'rgazmalarni tushunarli va sodda shaklda tasvirlash imkoniyatidan foydalanadi;
- elektron qo'llanma ko'p oynali interfeysga ega bo'lib, har bir oynada o'zaro bog'langan axborotlar joylashtiriladi;
- darslikda matnli qism ko'p sonli kesishgan gipermatnli bog'lanishga ega bo'lib, zarur axborotni izlash vaqtini qisqartiradi va qo'shimcha videoaxborot yoki animatsiyali kliplardan kursning matnli qismlarini bayon etish mushkul bo'lgan bo'limlarini ifodalashda to'liq foydalaniladi;
- elektron qo'llanmada foydalanuvchi tomonidan amallarning to'g'ri bajarilishi, yordam olish jarayoni ovozli signallar bilan, axborotni boshqa ko'rinishlarini esa multimedialli vositalarning imkoniyatlaridan foydalaniladi;
- axborotning sifati, ishonchliligi va uning strukturasiga talab oshadi;
- elektron qo'llanma yordamida kurs ishlari va referatlarini tayyorlash imkoniyati mavjud bo'lib, bunda zamonaviy kompyuter va pedagogik texnologiyani birlashtirib yangi ko'rinish va sifatidagi qo'llanmalarni yaratish mumkin.

Onlayn bo'yicha ta'lim oluvchiga qo'yiladigan talablar: O'quvchi o'qishni o'z bo'yniga olishi shart;

- Aloqani o'rnatish va uni qo'llash;
- Yo'zma shakldagi muloqat layoqatining mavjudligi;
- O'qishda intizomli bo'lishi;
- Muammo va qiyinchilik haqida xabardor qilish;
- Bevosita o'qishlarda qatnashish;

- Ushbu kurs bo'yicha ta'lim olayotganlar bilan muloqotda bo'lish;
- O'qish uchun vaqt ajrata oish;
- Dasturning bajarilish ketma-ketligiga qat'iy rioya etish

Onlayn bo'yicha ta'lim beruvchining ma'suliyatlari:

- o'quvchilarning savollariga tezda javob berish;
- o'quvchi bilan muloqotda sezgir bo'lish;
- fikrlarning tiniq bayon etilishiga e'tibor berish;
- o'quvchi bilan birgalikda faoliyat ko'rsatish;
- ishonchli texnologiyalardan foydalanish;
- o'quvchilarni rag'batlantirish muhimligini yodda tutish;

Ta'lim koordinatorining vazifalari:

- O'quvchini ro'yxatdan o'tkazishi;
- Paketni o'rganish bo'yicha yo'riqnoma berishi;
- Ishonchli texnologiyalardan foydalanish;
- Qo'llab-quvvatlash turlari bilan tanishtirishi;
- Doimiy aloqada bo'lib turish, hazorat qilishi;
- O'quvchi ta'limi uchun sharoitlar yaratib berish, zaruratiga asosan ish yuritishi;
- Materiallarning sifatligiga e'tibor berish;
- Topshiriqlarning aniqligi va coddaligini ta'minlashi;
- Baholash;
- O'qitishga yakun yasash va kelgusi rejalarni aniqlab olishi zarur.

Online asosida ta'lim olishning afzalliklari:

- asosiy faoliyat ajralmagan holda ta'lim olish ;
- ta'lim oluvchi bo'sh vaqtda uy sharoitida yoki ish joyida ta'im olishi mumkin;
- har bir ta'lim oluvchiga individual yondashuv;
- resurs materiallar: audio, video materiallardan foydalanib mustaqil shug'ullanish imkoniyati;
- ta'lim oluvchi duch kelgan qiyinchiliklar bo'yicha maslahatchilardan telefon orqali, xat orqali yoki elektron pochta orqali maslahatlar olish;
- trening-seminarlar, konferensiyalar, audio, video konferensiyalar tashkil etish va boshqalar.

Masofaviy ta'lim - bu geografik yoki vaqt cheklovlarisiz o'rganish uchun noyob imkoniyatdir. Hozirgi kunda u tobora ommalashib bormoqda va butun dunyo bo'ylab minglab talabalarni jalb qilmoqda. Masofaviy ta'limni tashkil etish kurslar va mutaxassisliklarning keng tanlovini, shuningdek, o'qish va sifatli bilim olish uchun qulay shart-sharoitlarni taklif etadi.

Masofaviy ta'limning asosiy afzalliklaridan biri uning qulayligidir. Talabalar dunyoning istalgan nuqtasidan o'zlari orzu qilgan universitetda ta'lim olishlari mumkin. Barcha darslar onlayn tarzda o'tkazilayotgani uchun yangi muhitga ko'chib o'tish va moslashishga hojat yo'q. Bu, ayniqsa, ko'chib o'tish yoki mashg'ulot uchun sayohat qilish imkoniyatiga ega bo'lmaganlar uchun to'g'ri keladi.

Masofaviy ta'limning yana bir qulayligi - moslashuvchan ta'lim jadvalidir. Talabalar darslar uchun qulay vaqtni tanlash, shuningdek, o'z vaqtlarini rejalashtirish imkoniyatiga ega. Biroq, shunga qaramay, o'quv dasturida hali ham topshiriqlarni bajarish va imtihonlarni topshirish uchun ma'lum muddatlar mavjud bo'lib, bu talabalarga o'quv jarayonida tuzilish va intizomga ega bo'lish imkonini beradi.

Masofaviy ta'lim ham shaxsiy ta'lim olish imkoniyatini beradi. An'anaviy sinfda o'qitish tizimidan farqli o'laroq, o'qituvchi har doim ham har bir talabaga etarlicha e'tibor bera olmaydi, masofaviy ta'lim sizga materialni chuqur o'rganish va o'qituvchiga qulay shaklda savollar berish imkonini beradi. Ushbu yondashuv talabalarga bilimlarni yanada samarali o'zlashtirish va kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Masofaviy ta'limning muhim xususiyati turli xil interaktiv ta'lim shakllarining mavjudligidir. Bunga videoma'ruzalar, vebinarlar, onlayn kurslar, interaktiv amaliy mashg'ulotlar va boshqalar kiradi. Bu usullarning barchasi talabalarga nafaqat nazariy bilimlarni olish, balki ularni real vaziyatda amaliy qo'llash imkonini beradi.

Umuman olganda, masofaviy ta'limni tashkil etish tanlash erkinligi va qulay o'quv jarayonini ta'minlaydi. Bu talabalarga o'qishni ish yoki oilaviy mas'uliyat bilan birlashtirish imkonini beradi. Yana bir afzalligi shundaki, masofaviy ta'lim, qoida tariqasida, an'anaviy ta'lim muassasalarida o'qishga qaraganda kamroq xarajat qiladi. Bu omillarning barchasi masofaviy ta'limni ko'plab talabalar uchun tobora ommabop va afzal tanlovga aylantirmoqda.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, masofaviy ta'lim ta'lim olishni xohlovchi, lekin vaqt va joy cheklovlariga ega bo'lganlar uchun juda ko'p qulaylik va imkoniyatlarni taqdim etadi. Moslashuvchanlik, qulaylik, mustaqil o'qish va boshqa talabalar bilan muloqot qilish qobiliyati masofaviy ta'limni ta'lim va rivojlanishga intilayotgan ko'plab odamlar uchun jozibali tanlovga aylantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA INTERNET MANBAALAR

1. Ergashevich, E. A. (2023). TALABA YOSHLAR MEDIASAVODXONLIGI-DAVR TALABI. *ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ*, 6(3).
2. Turakulov, O., & Ernazarov, A. (2023). TALABALARNING INTELLEKTUAL QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI. *Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры*, 3(11), 70-75.
3. Ergashevich, E. A. (2017). Implementation of Modern Pedagogical Technologies in the Process of Training Sessions. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 6(5), 37-47.
4. Ergashevich, E. A. (2023). Internet Tarmog 'I Xizmat Turlarining Zamonaviy Tahlili. *Journal of Innovation in Education and Social Research*, 1(3), 174-176.
5. https://www.researchgate.net/publication/348916562_MASOFAVIY_TA'LIM_TIZIMI
6. <https://www.samdu.uz/uz/news/17638>
7. <https://cyberleninka.ru/article/n/zamonaviy-ta-limda-masofaviy-o-qitish-tizimi>
8. <https://kompy.info/1-masofaviy-talim-tushunchasi-masofaviy-oqitish-usullari-masof-v2.html>
9. <https://cyberleninka.ru/article/n/oliy-ta-lim-muassasalarida-masofaviy-ta-limni-o-qitish-tizimlari-va-amaliy-imkoniyatlari>